

TOUR DU SEL OP HET

Presqu'île de Guérande

Op het schiereiland Guérande is diversiteit troef. Maar of je nu in het moerasgebied van de Brière bent, bij een middeleeuws stadje of bij een van de mooiste baaien ter wereld, één ingrediënt is er altijd: *le sel de Guérande*. Je vindt het in de zoutpannen, de zee, je eten of op je huid.

TEKST: PATRICIA JACOB • FOTO'S: PATRICIA JACOB E.A.

Een receptioniste met rode krullen, een rossige ober, een ijsverkoopster met een rood paardenstaartje. Het is alsof alle roodharigen in Frankrijk zich op het Presqu'île de Guérande hebben verzameld. 'Een erfenis van onze Keltische voorouders,' zegt een vrouw met wie ik in gesprek raak. 'De Kelten stonden bekend om hun rode haar en blauwe ogen.'

Rond 500 voor Christus namen de Kelten het schiereiland Armorica ('Land aan zee') in. Na de Kelten kwamen de Romeinen. Nadat het Romeinse rijk was ingestort, staken Kelten uit Wales en Cornwall Het Kanaal over om zich in Armorica te vestigen. Deze Britse Kelten gaven het gebied een nieuwe naam: 'Klein Brittannië' of 'Bretagne'.

De plek waar ik nu ben, het schiereiland Guérande, ligt in het departement Loire-Atlantique. Tot 1941 hoorde dit bij Bretagne. De Vichy-regering maakte daar echter een eind aan en koppelde dit departement aan de Pays de la Loire. Mijn gesprekspartner schudt haar hoofd en zegt: 'Dit is Bretagne, punt uit. Iedereen in de Loire-Atlantique voelt zich Bretons. En dat zal altijd zo blijven, wat er ook op papier staat.'

Grootste moeras na de Camargue

Het Presqu'île de Guérande ligt in Zuid-Bretagne, aan de Atlantische Oceaan. Twee estuaria scheiden dit schiereiland van het vasteland: het estuarium van de Vilaine in het noorden en dat van de Loire in het zuiden. Het hart van het schiereiland is het Parc naturel régional de Brière, een beschermd natuurgebied van rond de 49.000 hectare – na de Camargue het grootste moeras van Frankrijk.

De Brière is een labyrint van kanalen, waterplassen en rietvelden **1**. Dit riet ligt op de daken van de huisjes die zo typerend zijn voor dit gebied: de *chaumières*. Ze staan 'in het wild' **2** en in Kerhinet **3**, een door het park gerestaureerd dorpje dat als openlucht-museum fungeert.

Overal in de Brière is het alsof de tijd heeft stilge staan; het is er zó stil dat je twijfelt of hier wel radio's, tv's of computers zijn. Bootjes hangen bij de waterkant, eendjes badderen wat. Ik ga naar het Maison de la Mariée. Ook daar is het stil. De gids schrikt op als ik binnenkom. Ze doet snel het licht aan, zodat ik de tentoonstelling over huwelijks tradities kan zien (zie kader 'herinneringen aan een huwelijksdag'). Kilometers verderop drinken mannen bier onder

rietten parasolletjes en prikken kinderen in crêpes met *caramel au beurre salé* et *au sel de Guérande*.

Kaviaar onder het zout

Guérande is niet alleen de naam van een schiereiland, maar ook van een volledig ommuurd middeleeuws

stadje waar Balzac, Apollinaire en Zola graag kwamen. Je komt er binnen via de Porte Saint-Michel **4**: met keien geplaveide straatjes, vakwerkhuisen en het Collégiale Saint-Aubin **5**, een katholieke kerk waar daglicht binnenstroomt via een fraai glas-in-loodraam dat Maria's Hemelvaart en haar kroning voorstelt.

Herinneringen aan een huwelijksdag

In het Maison de la Mariée van Saint-Joachim hangt liefde en traditie in de lucht. In het begin van de 20e eeuw bezat dit dorpje veel ateliers waar *couronnes* (huwelijkskroontjes) werden gemaakt. Een *couronne* was geen couronne als er geen oranjebloesem van was op zat: de bloem stond voor onschuld en maagdelijkheid. In het museum wordt uitgelegd hoe de kroontjes werden gemaakt. Ook staan er *globes de mariée*, glazen 'stolpen' waarin de couronne en andere herinneringen aan de huwelijksdag werden bewaard, zoals de das van de bruidegom en de handschoentjes van de bruid.

Maison de la Mariée, Saint-Joachim (de Brière).
www.maisondelamariee.com

Presqu'île de Guérande tellen 2000 hectare. Het ene deel van dit gebied ligt in het noorden, bij Mesquer. Maar het grootste deel – 1650 hectare – begint onder het stadje Guérande **6**.

In deze drassige omgeving winnen *paludiers* (zoutpanarbeiders) zout op een manier die teruggaat tot de Keltische tijd. In de zomer zorgen de paludiers dat het zeewater in de zoutpannen stroomt. Dit doen ze via een ingewikkeld kanalenstelsel waarbij het water van het ene naar het andere ondiepe bassin stroomt. Op weg naar het laatste bassin, het *oeillet*, verdampt het water geleidelijk en stijgt het zoutgehalte. In het oeillet laten de zoutpanarbeiders het zout kristalliseren. Uiteindelijk halen ze de kristallen er met de hand uit. Om het fijne zout (*fleur de sel*) aan het oppervlak van het water te oogsten, gebruik ze een speciale schep, een *lousse*. Het grove zout (*gros sel marin* of *sel gris*) zit dieper. De paludiers pakken een *lasse*, een lange hark, om dit eruit te halen. Zoutpanarbeiders in Guérande scheiden het kaf van het koren, iets wat bij massaproductie niet

Hoe bijzonder het stadje ook is, Guérande is vooral bekend van de zoutpannen in de omgeving en het zout dat daaruit komt. De zoutpannen op het

Park Eun Sun in Musée Bernard Boesch

De Zuid-Koreaans Park Eun Sun (1965) studeerde beeldhouwen aan de kunstacademie van de Kyun-Hee Universiteit in Seoul en de Accademia Carrara di Belle Arti in Bergamo. Sinds 1993 woont en werkt hij in het Toscaanse stadje Pietresanta. Hij werkt met marmer, brons en graniet. Meestal combineert hij deze materialen om zo de wisselwerking tussen zijn werkmateriaal te laten zien. Sun heeft een voorkeur voor sobere vormen (bollen, kubus-

sen) en eenvoudige composities. Hij heeft geëxposeerd in galeries en openbare ruimtes in Europa en Azië. Van 5 september 2014 tot het eind van dit jaar exposeert hij voor het eerst in een Franse galerie: Musée Bernard Boesch in Les Tamarins. Deze villa in Le Pouliguen was ooit eigendom van de Franse architect en schilder Bernard Boesch. Na zijn dood in 2005 liet hij deze villa, zijn werk en geld na aan de gemeente La Baule. Les Tamarins is

inmiddels zowel een museum als een galerie. De Belgische beeldhouwer René Julien heeft hier geëxposeerd. Ook stond er werk van de ontwerpers Le Corbusier en Rietveld.

Wat: expositie Park Eun-Sun, 5 september 2014 tot eind van het jaar
Waar: Musée Bernard Boesch, Le Pouliguen
Info: www.labaule.fr en www.parkeunsun.com

gebeurt: daar scheppen bulldozers de zoutkristallen uit de onderste en bovenste laag samen op.

Zout uit Guérande is standaard puur, mineraalrijk en zacht. De sel gris doet het goed op entrecote en gebakken aardappels. Maar onder fijnproevers is de fleur de sel toch wel de kaviaar onder het zout. Ze doen het op foie gras, sardientjes, gerookte zalm en in chocoladedesserts. Tijdens een rondleiding door de zoutpannen ontdek ik waarom het ene zout het andere niet is. De paar korrels fleur de sel die ik proef, smelten op mijn tong en zijn een stuk zouter – geconcentreerder – dan de grove zoutkorrels die ik daarna probeer. Die korrels zijn ruw en 'taai': vergeleken bij de fleur de sel duurt het eeuwen voordat ze zacht worden.

Côte Sauvage

Schuin onder de zoutpannen ligt Le Croisic **7**, een vissersplaatsje op een schiereiland tegenover de golfstroom die de zoutpannen voedt: Le Grand Traict. Dat de schilder en graveur Jean-Émile Laboureur (1877-1943) hier 's zomers vaak kwam, is begrijpelijk. Tel maar op: de geur van hortensia's, hoge pandjes met smeedijzeren balkons, een kade waar je struikelt over de visrestaurants. Speur naar roze garnalen – Le Croisic's specialiteit – en de oesters van Jean-Luc Retailleau, een gerenommeerde kweker uit Kercabellec, gemeente Mezquer. Retailleau's oesters komen uit La Baie de Pen-Bé. Ze zijn alleen te koop op het Presqu'île de Guérande en smaken nóg beter met een glas gekoelde Muscadet.

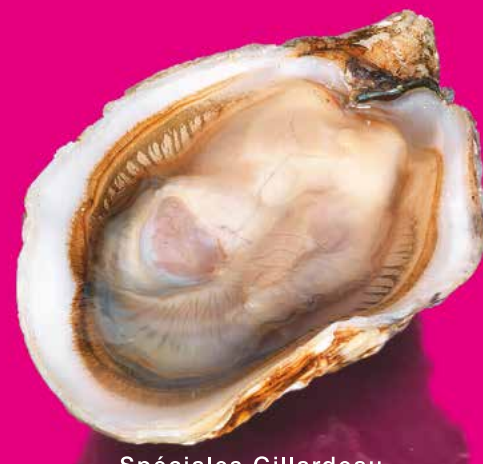
Vanuit Le Croisic ga ik via Batz-sur-Mer en Le Pouliguen naar La Baule om de Côte Sauvage **8** mee te pikken. Deze kust heeft grillige rotsformaties, kliffen en baaitjes. De wind heeft er vrij spel, de stroming is er vaak sterk. De kust ziet eruit zoals ik me een Bretons landschap voorstel. Bij Le Pouliguen verandert het decor echter; geleidelijk kom in omgeving die ik niet van Bretagne had verwacht.

Een van 's werelds mooiste baaien

Vanaf Le Pouliguen begint La Baie de La Baule **9**, een baai met een lang strand van ragfijn zand. De rotsen zijn daar grotendeels verdwenen en hebben ruimte gemaakt voor chique hotels en appartementencomplexen met namen als La Pléiade en Les Néréides.

De Baai van La Baule is er een van naam. Samen met zo'n 35 andere baaien (Ha Long, San Francisco) staat hij op de lijst van 's werelds mooiste baaien. De baai strekt zicht uit van Le Pouliguen tot Pornichet. Over het strand kun je bijna onafgebroken van het begin tot het eind van de baai lopen. Een afstand van ongeveer negen kilometer.

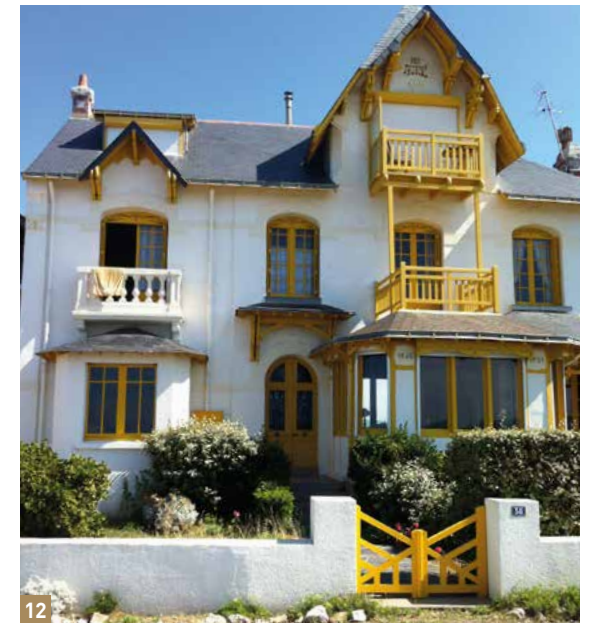
Dat strand is vooral bij La Baule **10** ook nog eens flink breed; hoeveel badgasten er ook zijn, hupje mutje zit je hier vast nooit. Ik spring in het vrij koude Atlantische water en pak daarna een strandstoel. Vóór mij: een panorama van de befaamde baai. Achter mij: de boulevard met beeldhouwde hardlopers, labradors en wisselende exposities van kunstenaars, zoals de Zuid-Koreaans Park Eun Sun (zie kader). Ik kuier naar de boulevard, duik in de wijken achter

Spéciales Gillardeau

CAP ATLANTIQUE

12

het casino en hang de voyeur uit. Wie wonen er in die stenen forten **11** achter de pijnbomen en villa's met bordessen? Wat doen die mensen in die huisjes die bijna bezwijken onder de bloemenvrucht op het dak en balkon?

Ontspannen geest

Van La Baule ga ik naar Pornichet. De weg ernaartoe vraagt om een cabriolet: stapvoets rijden langs de boulevard met de frisse zeewind door je haar. Vanaf 1860 groeide het stadje uit tot een badplaats waar Parijse uitgevers, zoals Camille Flammarion, graag kwamen. Er staan droomvilla's **12**, vaak zijn het tweede huizen van *bon chic bon genre*-gezinnen die naar Pornichet komen om vakantie te vieren. Net zoals La Baule trekt Pornichet ook reizigers aan die kennis willen maken met thalassotherapie,

een naar de oergodin van de zee (Thalassa) vernoemde behandelingsmethode. Thalassospecialisten zetten zeewater, zeezout en algen in om spier- en gewrichtsklachten te verminderen, stress te reduceren en de huid soepeler te maken. Daar moet ik meer van weten.

Ik begin met een bad van zeewater en een *huile relaxant*. De specialiste dempt het licht. In het bad wisselen harde en zachte waterstralen elkaar af. Het water is chiffoezacht. Na een paar uur, minuten of seconden vraagt ze of ik klaar ben voor mijn behandeling met zout uit Guérande, de Himalaya en de Dode Zee. Ze wrijft de mix van zout over mijn huid. Het ruikt fris en licht kruidig: rozemarijn, cipres. Wat later spoel ik het zout eraf. Ik ben tevreden: een zachte huid, een lome geest. Amsterdam, mijn woonplaats, lijkt veel verder dan 945 kilometer te zijn. **EN ROUTE**

Fines de Claires Baudit - Chapon

Fines de Claires du Cap Horn

Fines de Claires Noirmoutier

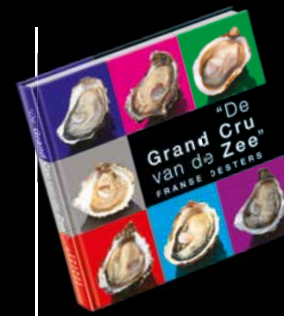

Spéciales Tsarskaya

Pure perfectie

Adri & Zoon b.v., Krab 17, 4401 PA Yerseke, Holland
Tel: +31(0)113-572087, Fax: +31(0)113-573797
E-mail: info@adrienzoon.com [f adrienzoon](https://www.facebook.com/adrienzoon) [i adrienzoon](https://www.instagram.com/adrienzoon)

adrienzoon.com

Unieke
oestersensatie
op papier!
MEER INFORMATIE
KIJK OP
ONZE WEBSITE

Fines de Normandie

Spéciales Geay

Fines de Bretagne

Bonnes adresses

SLAPEN

La Guérandière

Charmante B&B in het historische centrum van Guérande. Bij mooi weer ontbijten in de tuin. Kamers vanaf € 64,- per nacht.
www.guerandiere.com

Hôtel Saint-Christophe

Hotel uit 1913 in een fraaie villa dicht bij het strand en het centrum van La Baule. Ontspannen plek met onberispelijke service. Kamers vanaf € 76,- per nacht.
www.st-christophe.com

Relais Thalasso - Château les Tourelles

Ideale plek om te ontstressen. In het binnen- of buitenbad met zeewater. Of tijdens een behandeling met zeezout, algen en zeewater (massage, scrub). Kamers vanaf € 119,- per nacht.
www.thalasso-tourelles.com

ETEN

Crêperie Le Roc Maria

Levendig restaurant in Guérande met een gigantisch aanbod aan crêpes en galettes. Voor de stevige trek: een galette met magret de canard, eendenmaagjes en foie gras met fleur de sel. www.hotel-creperie-rocmaria.com

L'Eden Beach

Strandrestaurant in La Baule met 360 graden-zicht op de befaamde baai. Fruits de mer, paëlla met kreeft, zeebaars in een korst van grof zeezout. Genieten op niveau.
www.lucienbarriere.com

Le Ty Mad

Sympathiek restaurant in de haven van Le Croisic. Vraag of de beroemde crevettes roses binnen zijn. Ga anders voor een bordje langoustines. Of de krab.
www.ty-mad.com

WETEN

www.labaule-guerande.com

toeristische info over La Baule en de rest van het Presqu'île de Guérande.

www.terredesel.fr

alles over het befaamde zout en rondleidingen door de zoutpannen van Guérande.

